

Tema 2b: Pedagogia i antropologia cultural

PEDAGOGIA INTERCULTURAL

Grau de PEDAGOGIA

Vicent Gozàlvez, Teoria de l'Educació

PEDAGOGIA I ANTROPOLOGIA INTERCULTURAL

- ◆ 1. BASES ANTROPOLÒGIQUES: El concepte de cultura
- ◆ 2. EL CONCEPTE D'ÉSSER HUMÀ
 - Model liberal
 - Model comunitarista
 - Model dialògic
 - Model republicà
 - Model de Desenvolupament Humà
- ◆ 3. POSICIONS DAVANT LA DIVERSITAT CULTURAL
 - Posició etnocèntrica
 - Posició relativista
 - Posició intercultural

1. BASES ANTROPOLÒGIQUES

Antropologia cultural: Ésser humà – Cultura

Cultura?

- Conjunt de tradicions socialment adquirides
- Estil de vida pautat (pensar, sentir, actuar)
- “Totalitat complexa que comprèn coneixements, creences, art, moral, dret, costums i qualssevol altres capacitats i hàbits adquirits per l'home com a membre de la societat” (Edward Taylor, 1871).

Definició UNESCO

"La cultura pot considerar-se com el conjunt dels trets distintius, espirituals i materials, intel·lectuals i afectius que caracteritzen una societat o un grup social. La cultura engloba, a més de les arts i les lletres, les maneres de vida, els drets reconeguts a les persones, els sistemes de valors, les tradicions i les creences"

Desenvolupament i Cultura

“L'home és el mitjà i el fi del desenvolupament; no és la idea abstracta i unidimensional de l'Homo economicus, sinó una realitat vivent, una persona humana, en la infinita varietat de les seues necessitats, les seues possibilitats i les seues aspiracions... Per tant, el centre de gravetat del concepte de desenvolupament s'ha desplaçat d'allò econòmic a allò social, i hem arribat a un punt en què aquesta mutació comença a abordar allò cultural”

DIMENSIONES DE LA CULTURA

Trets de la Cultura

- ◆ Dinamicitat (evolució segons criteris adaptatius i supervivencials, mimètics, reproductius, creatius...)
- ◆ Heterogeneïtat (especialment en societats demogràficament àmplies)
- ◆ Diversitat (varietat de formes culturals en les quals s'expressa la humanitat)

Com hem entès l'ésser humà a Occident?

2. CONCEPTE D'ÉSSER HUMÀ

1. Model Liberal (J. Locke, Voltaire, D. Hume, J. St. Mill, B. Constant, I. Berlin, R. Nozik, J. Rawls...)

- Individualisme (contra despotisme)
- Llibertat personal (espai privacitat)
- Estat: garanteix ús compatible llibertats (Estat mínim)
- Igualtat davant la llei i en llibertats

CONCEPTE D'ÉSSER HUMÀ

2. Model Comunitarista (Ch. Taylor, A. MacIntyre, M. Walzer)

- ◆ Denúncia de l'individu com a àtom (desarrelament, crisi existencial, absència horitzó vital, egocentrisme narcisista...)
- ◆ Revaloració tradicions i cultura pròpia (referent de vida fonamental)
- ◆ Ser persona = ser relacional, social (Aristòtil)

CONCEPTE D'ÉSSER HUMÀ

3. Model Dialògic (J. Habermas, K. O. Apel, A. Cortina, G. Hoyos...)

- Ésser humà: ésser amb capacitat de parla i enteniment
- Cultura: elements simbòlics i comunicatius, subjectes al canvi i a la interrelació mútua.
- Defensa diàleg intercultural al voltant de la idea de justícia i ciutadania
- Cultura política bàsica

CONCEPTE ÉSSER HUMÀ

4. Model Republicà (Rousseau, Kant, Th. Jefferson, A. Tocqueville, Ph. Pettit)

- ◆ Llibertat com a *no dominació*
- ◆ No solament “no interferència” o “independència”
- ◆ Cura i contribució a la cosa pública (“*res publica*”)
- ◆ Importància de la cultura política democràtica
- ◆ Virtuts cíviques: ciutadania i participació

CONCEPTE ÉSSER HUMÀ

5. Model de Desenvolupament Humà (A. Sen, M. Nussbaum)

- Nou concepte de “desenvolupament” (superació *economicisme*)
- PNUD i Objectius del Mil·lenni
- Llibertat com a desenvolupament
- Indicadors desenvolupament humà (sanitat, educació, redistribució riquesa, participació política...)

MODEL EDUCATIU ÉSSER HUMÀ

*Com construir educativament la
ciutadania intercultural?*

*És possible educar en un concepte d'ésser
humà vàlid interculturalment?*

3. POSICIONS DAVANT LA DIVERSITAT CULTURAL

1. ETNOCENTRISME: L'únic model vàlid és el de la nostra cultura i tradició:

“Creença que les nostres pròpies pautes de conducta són sempre naturals, bones, belles o importants, i que els estranys viuen segons patrons salvatges, inhumans, repugnants o irracionals” (Harris, 1984:125)

Fal·làcia de l'etnocentrisme

Les persones intolerants amb altres formes culturals de vida ignoren el següent fet: si hagueren sigut socialitzats i educats en un altre entorn cultural, pensarien i sentirien de manera diferent. Aquells models salvatges, inhumans o irracionals serien ara els seus.

El relativisme cultural

2. Relativisme cultural: Perspectiva oposada a l'etnocentrisme i reacció enfront d'aquest. Tot model d'ésser humà val el mateix.

(Per tant: Segons el relativisme, tota pauta cultural és intrínsecament tan digna de respecte com les altres)

Fal·làcia del relativisme

El canibalisme, l'opressió, la guerra, la pobresa, el sacrifici humà, les pràctiques de dominació...

DIGNES DE RESPECTE?

Confusió entre *relativisme cultural* i *relativisme ètic*

Fal·làcia del relativisme

- ◆ **Fal·làcia naturalista**: deduir el que “ha de ser” a partir del “ser” (el que hi ha, existeix, està establert...)
- ◆ Metodològicament, el relativisme és una perspectiva imprescindible per a l'estudi científic de les cultures. Però la *descripció científica* dels fets culturals no ha de ser un reconeixement de la *validesa ètica d'aquests*.

Posició Intercultural

Model intercultural d'èsser humà?

*QUINA IDEA DE PERSONA I DE SOCIETAT
CAL EDUCATIVAMENT DIFONDRE I
FOMENTAR EN LES PRESENTS I
FUTURES GENERACIONS?*